

Innerlijke strijd

Zondag 16 juli 2023, Ontmoetingskerk Noordeloos
Schriftlezingen: Jesaja 55:6-11 en Romeinen 7:15-25

Geliefde gemeente van de Heer Jezus Christus,

Professor Ulrich Wilckens schrijft in zijn kommentaar op de Romeinenbrief, dat Romeinen 7 één van de moeilijkste hoofdstukken uit het Nieuwe Testament is om te duiden. Wilckens was hoogleraar Nieuwe Testament en ook een tijd bisschop in de Duitse Lutherse Kerk in Noord-Duitsland. Hij was onmiskenbaar een vertegenwoordiger van de conservatieve vleugel binnen de EKD, maar dat even terzijde. Hij overleed in 2021 op 93-jarige leeftijd.

Toch gaan we vandaag een poging wagen om voor ons-levensvandaag iets mee te nemen vanuit Romeinen 7. Iets dat we zouden kunnen verstaan als boodschap van God.

Ik realiseer me, dat ik het risico loop u of jou kwijt te raken in het aankomende kwartier, maar ik zal mijn best doen om het zo helder en toegepast mogelijk voor het voetlicht te brengen.

Eerst maar een hele simpele: Romeinen 7 staat ingeklemd tussen Romeinen 6 en Romeinen 8. Duh, nogal logisch, zou je zeggen. Maar daarmee bedoel ik natuurlijk niet dat de 7 cijfermatig tussen de 6 en de 8 komt, maar dat het inhoudelijk gaat om een schakelpassage. Romeinen 8 is in de kerk veelal een bekend stuk. Dat gaat over: leven door de Geest, Abba Vader, de vruchteloosheid van de schepping, meer dan overwinnaars zijn, niets dat ons zal kunnen scheiden van de liefde van Christus. Nou ja, dat zijn bekende woorden.

Romeinen 6 is ook wel bekend, want het staat in verband met de doop. Het christen-bestaan wordt bepaald door je verbondenheid met Jezus. En dat komt in de doop tot uitdrukking. Je wordt verbonden aan de betekenis van Jezus' kruisdood en aan de opstanding op Paasmorgen. Je bent als het ware met Jezus mee gestorven en begraven (je oude bestaan gaat ten onder) en je bent dan ook met Hem mee opgestaan

om in een nieuw leven verder te gaan (een nieuw bestaan gaat van start).

Romeinen 7 borduurt daar op een bepaalde manier op door.

Want dat 'nieuwe leven', is dat er nu opeens compleet, als je gaat geloven en gaat leven in een bepaalde verbondenheid met Jezus?

Waar wordt het leven, waar wordt ons leven nu eigenlijk allemaal door bepaald, zolang we op aarde zijn? In Romeinen 7 borduurt Paulus door op het thema 'mens'? Hoe doen mensen dat eigenlijk: het leven aan kunnen, het leven zin geven? En wat speelt er dan?

Paulus kijkt naar de mens. Vanuit welke achtergrond je ook komt, je bent een wezen met bewustzijn dat nogal snel geneigd is het eigen ego voor op te zetten, uit te gaan van eigen voorkeuren en verlangens. Natuurlijk wordt dat wel door een maatschappelijke context ingeperkt of bepaald. Voor de één is dat meer dan voor de ander. Het is duidelijk dat de Romeinse keizer himself meer vrijheidsgraden heeft dan de eerste de beste galeislaaf op één van zijn marineschepen. Om het maar even meteen zwart-wit neer te zetten. Maar toch, er is ook iets algemeen, volgens Paulus.

Hij noemt 'zonde': wetteloosheid en wetteloosheid dat is niet puur het 'overtreden van regels', maar het is bijbels gezien liefdeloosheid. En liefdeloosheid is feitelijk ander-loosheid. Je houdt geen rekening met de belangen of de verlangens van anderen. Of slechts alleen voor zover het jou ook wat brengt. Je gaat feitelijk, voortdurend of overwegend, uit van een door jou zelf gedefinieerd eigen belang. Het gevolg zal zijn: 'dood', in de taal van de apostel.

Daarmee bedoelt hij niet een soort sanctie op het overtreden van Gods regels, maar hij schetst het als de consequentie van een ego-gericht bestaan. Je komt alleen te staan, in leven en in sterven. Het betekent: eenzaamheid. Je bent op je zelf aangewezen. Je hebt de anderen van je zelf vervreemd, inclusief God. Je kunt zo al 'dood' zijn terwijl je nog leeft. Je

kunt zo echter ook tot 'leven' komen terwijl je nog dood moet gaan. Maar de ware dood: is leven buiten God, leven zonder anderen.

De Franse filosoof Jean Paul Sartre draaide dat om. Hij zei: de hel, dat zijn de anderen. Iedereen die van jou wat wil en jou wat oplegt: vreselijk. Vrijheid is je eigen pad kunnen gaan. Zo'n visie gaat er vanuit dat 'anderen' vooral degenen zijn die vragen en niks hebben te geven.

Paulus zegt daarentegen: je eigen pad gaan zonder met anderen te rekenen, dát leidt juist tot de dood, tot eenzaamheid. Maar als je je inlaat met de ander die liefde geeft, te beginnen bij God, dan vind je de ware vrijheid.

En zeker, misschien is het ook wel zo, dat anderen veelal vooral vragers zijn, meer dan gevers, want ook zij zijn vooral bezig met wat ze zelf willen hebben. Maar daarin is God dan werkelijk de gans Andere: namelijk de Ander die geeft wat Hij zou kunnen vragen en wel: ware Liefde. En met die ware liefde vind je de ware vrijheid. Namelijk dat je verlost wordt van de claims die op je worden gelegd, als je het zelf allemaal moet waarmaken, in je eentje.

Die gevende God van het Evangelie maakt je leven anders. Je ogen gaan open en ook jij wordt van een alleen-maar-vrager, een gever, en wel een doorgever, een doorgever van de Liefde van God.

Gaat dit nu vanzelf, deze verandering? Nou, opvallend is dat Paulus er in Romeinen 6 al meteen wel degelijk aansporingen tegen aan gooit. Er is een gave: als God Jezus heeft opgewekt uit de dood, en jij mag je daarin meegenomen weten: kijk dan naar je zelf als een bemind kind van God, dat losgemaakt is van de oude wereld van de zonde, lees: de oude wereld van de eigengerichtheid, en dat nu leeft voor God. Dat krijg je, dat is genade, het is een geschenk van God. Maar dan is er ook de opgave: stel je zelf nu ten dienste van God als werktuig voor de gerechtigheid, dus om liefde in je omgeving handen en voeten te geven. De zonde mag niet langer over je heersen, want je

staat niet meer onder de wet, maar leeft onder de genade (citaat Romeinen 6:13-14).

Maar dat dit automatische vanzelf gaat, is echter niet een vanzelfsprekendheid of een gegeven. Ja wel dat je niet meer onder de wet staat, maar onder de genade leeft: dat is voor eens en altijd waar. Dat is waar geworden door Gods interventie in de komst van Christus en dat is beaamd in jouw doop (betekend, verzekerd en verzegeld heette dat vroeger). Maar dat wil niet zeggen dat opeens 'de zonde' als sneeuw voor de zon in onze levens is verdwenen. Nee, daarin raak je in een proces verwickeld. En dat kan er best gecompliceerd aan toe gaan. Hoe gaat dat nu eigenlijk in een mensenleven?

En dan, dan komt Romeinen 7 op de proppen.

Mensen ontvangen of stellen zich een 'wet', zo noemt Paulus dat. Dat, die 'wet', is een program voor het goede leven, zo denken en geloven zij. Als je nu maar naar die normen en idealen leeft, dan zul je het maken en gelukkig zijn. Ook de wet van God wordt vaak zo gezien. Terecht, maar pas op wat er ook dan fout kan gaan.

Maar eerst nog wat anders, zegt Paulus aan het begin van Romeinen 7 (wat we niet hebben gelezen zo net): wanneer houdt een 'wet' op gelding te hebben? Nou ja, als die wordt ingetrokken, of als je naar een ander land verhuist, of als je dood gaat. Of als iemand anders dood gaat.

Wat het laatste betreft een voorbeeld: als je getrouwd bent, ben je in principe voor je leven aan iemand verbonden, maar als de ander komt overlijden, dan vervalt dat. Welnu zegt Paulus, dat alles geldt ook min of meer in het geloof. Door de dood van Christus zijn wij losgemaakt van onze eerdere binding aan de zonde, en kan een 'wet' niet meer op ons worden losgelaten om ons van iets te beschuldigen. Vervolgens geeft het ruimte om juist vrucht te dragen voor God, dus in liefde en gerechtigheid je leven voort te zetten. Aldus Paulus.

Maar dat was eerst dus anders, toen gingen we van onszelf uit. En een 'wet' vol regels en idealen waar je aan moet voldoen,

die als het gaat om Gods wet op zich goed is, geen misverstand daarover zegt Paulus, wakkert toch de rebellie aan of het eigen gebruik aan. Hoe zo: deze regels en idealen, ik zet me zelf wel tot wet, of ik verander de regels als het mij uitkomt: ik kies voor auto-nomie.

Nu is dat natuurlijk best begrijpelijk, autonoom willen zijn, als het gaat om regels en idealen die anderen jou opleggen vanuit een machtspositie waarmee ze vooral zichzelf bevoordelen (denk nog maar even aan het verschil tussen de Romeinse keizer aan de top en een Romeinse galeislaaf, helemaal onder aan de maatschappelijke ladder, ik kan me dan een opstand of een revolutie goed voorstellen). Maar als het gaat om de goede regels van God, is het niet okay. En toch, ook die wet wordt door mensen misbruikt om er vooral zelf beter van te worden.

De Zwitserse theologieprofessor Karl Barth, noemt dat in zijn boek over de Romeinenbrief voortdurend: de religie. Mensen bouwen vanuit zichzelf een goden- en waardensysteem waarbij zij zich het lekkerst menen te voelen. Vandaag zijn woorden als zingeving en spiritualiteit meer in de mode. Het lijkt een stuk ethischer en verzorgder, dan het platte consumptisme en hedonisme, en dat is het waarschijnlijk ook, maar uiteindelijk gaat het ook daar – bij een eigen vorm van religie – christelijk of niet-christelijk – vaak om hetzelfde. Je bent bezig je eigen behoeften te bevredigen, in alle dubbelzinnigheid die een mens eigen is. Dat kan in een fundamentalistisch orthodox genootschap net zo goed aan de orde zijn als in een zweverige spirituele kring, in een liberale weldoenersclub net zoals in een geharnast anti-kapitalistisch actiegroep.

Maar dus ook in een gemiddelde PKN-gemeente. Laten we onszelf niet voor de gek houden. Dat we vooral bezig zijn met het bevredigen van onze behoeften aan wat gemeenschap, wel een beetje ethiek, maar niet te radicaal, wel een beetje verdieping maar niet te gek, we zijn immers niet links en niet rechts, niet zwaar en niet licht: vroeger noemden ze dat in de Hervormde Kerk: we zijn midden-orthodox. Oftewel: vlees noch vis.

Maar zijn we dat nu vanuit ons geloof, onze roeping. Jullie zijn beminden van God en heiligen in zijn dienst, zo spreekt Paulus de christenen in Rome aan het begin van zijn brief aan, en dus ook ons als christenen in Noordeloos. Zijn we vandaaruit bezig in ons leven? Of doen we de kerk er een beetje bij vanuit onze eigen hang naar religieuze zingeving: een omgeving die vooral past bij waar wij behoefte aan hebben?

En hoe zit dat dan met die dubbelzinnigheid van de mens?

Paulus analyseert: vaak weten we best wat onze roeping is en wat het geloof in concrete situaties van ons vraagt. Dat het zo zou moeten. Wat nu geboden is te doen, of te laten. Maar daarmee doen we het nog niet.

Daarmee bevestigen we dat de bronnen waaruit we leven, informatie, wetenschap, ethiek, en voor een christen vooral ook het Evangelie, dat het daar niet aan ligt. Zeker, alles kan verdraait worden en tot nepnieuws of tot eigengereide ideologie worden omgebouwd. Maar laten we het even houden bij de beloften en geboden van God, door Jezus teruggebracht tot iets heel eenvoudigs: jij zult God, de bijbelse God, lees: jij zult passie voor gerechtigheid, liefhebben en je zult je naaste en je naaste omgeving liefhebben als je zelf. Daaraan hangt de ganse wet en alle geboden die er toe doen in je leven. Daar is geen woord Spaans bij.

Kijk daaraan ligt het dus niet. Zelfs niet als je wel degelijk deze basis telkens dient toe te passen, in persoonlijke of professionele omstandigheden of ook in politieke keuzes. Okay, je krijgt geen pasklare antwoorden, maar wel degelijk een richtingsgevoel.

We weten vaak heel goed, met ons verstand, wat ons te doen en te laten staat. En we willen dat eigenlijk ook wel. Let op het woordje 'eigenlijk'. Maar ja... hoe zeggen ze dat? De geest is wel gewillig, maar het vlees is zwak, dat is ook zo'n gezegde dat zijn oorsprong vindt in de bijbel. De 'zonde' (ons eigen manieren of ons eigen patroon, waar we ons nu eenmaal lekker of vertrouwd bij voelen, of wat ons juist spannend lijkt, of waar

we uit angst aan vast lijken te zitten) is te vaak zo dominant, dat we het niet doorbroken krijgen.

Of het nu gaat om gezonder gaan leven voor ons eigen lijf, of om het stoppen met sommige dingen waar we gewoon echt aan verslaafd zijn, al staan we uiteraard echt niet bekend als een verslaafde, je weet zelf welke dingen dat zijn. Of om het beëindigen van een foute situatie, relatie, baan of wat dan ook. Of juist trouw blijven en niet weglopen. Dan wel dat het gaat om het roer dat werkelijk om moet, qua lifestyle en politiek, als we ook nog wat aangename leefruimte voor toekomstige generaties wereldwijd willen overlaten. Het is wel duidelijk wat er dan moet, en in welk tempo. Maar doen...

Zijn wij dan slachtoffer van onszelf, welnee, Paulus zegt wel: nu is de 'zonde' in mij de baas, maar we doen het ondertussen zelf. Onderschat echter de vreemde trekkrachten niet. Je zult kracht nodig hebben om die te overwinnen of regelmatig overwinningen te behalen.

Aan het eind van Romeinen 7 is in de NBV vertaling 21, dus de aangepaste versie uit 2021 vergeleken met die van 2004, een veelbetekenden wijziging doorgevoerd.

Vers 25 laatste gedeelte klinkt zo: 'want aan mij zelf overgelaten, onderwerp ik mij weliswaar met mijn verstand aan de wet van God (ik weet wel hoe het zou moeten), maar door mijn aardse natuur (lees bijvoorbeeld: gemakzucht, hang naar comfort, of: angst dat kan ook hèn) onderwerp ik mij aan de wet van de zonde (lees bijvoorbeeld: mijn eigen ego-patroon, of toch maar het oude-vertrouwde)'.
'

'Aan mij zelf overgelaten', dat stond er eerst niet. Het is een mooie vertaling van 'ik op mij zelf', 'ik op mij zelf teruggevoerd'. Zelfs als onbekeerde heiden weet ik vaak verrekt goed, hoe het zit, wat goed is en wat fout is, of wat de werkelijke dilemma's en wat de schijnbewegingen zijn, maar dat wil niet zeggen dat ik er dan ook naar handel. En dat is niet zomaar over als ik tot geloof kom, of in met Christus ben verbonden. Aan mezelf overgelaten, ja, zo is het. Dan wordt het heel dubbelzinnig vaak en ook een eenzaam avontuur.

Maar ik word niet aan mezelf overgelaten. Ja dat doe ik soms zelf wel, maar niet God. Wie zal mij, ongelukkig mens, redden uit dit bestaan dat beheerst wordt door de dood, door deze diepe eenzaamheid: aan je zelf overgelaten zijn? Welnu: dat doet God. Dank aan Hem door Jezus Christus onze Heer.

En dan, ja dan begint Romeinen 8: leven door de Geest, meer zijn dan overwinnaars, juist ook in het overwinnen van je eigen dubbel-zinnigheden.

In het Spreuken boek staat de wijsheid: wie zichzelf overwint is sterker dan wie een stad overwint (Spreuken 16:32). Paulus zegt ergens anders: ik vermag alle dingen in Hem die mij kracht geeft (Fillipenzen 4:13).

Amen

Zingen: Psalm 139: 1,2,14 ('Heer die mij ziets zoals ik ben')